

4. Сафранов Т.А. Екологічні основи природокористування: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Т.А. Сафранов. – Львів: «Новий світ-2000», 2003. – 248 с.

5. Сучасні напрями економічного забезпечення раціонального природокористування в Україні / [за наук. ред. акад. НААН України, д.е.н., проф. М.А. Хвеси́ка, д.г.-м.н., проф. С.О. Лизуна]. – К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2013. – 64 с.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ПОКРАЩАННЯ ВОДОКОРИСТУВАННЯ

*Маценко О. М. к.е.н., доц., доцент кафедри економіки та БА,
СумДУ, м. Суми, Україна,*

*Німко С. І. аспірант кафедри економіки та управління,
ШІ СумДУ, м. Шостка, Україна*

Зростаюче антропогенне навантаження на довкілля було викликане вектором, спрямованим на економічне зростання, з метою досягнення благополуччя. Практична реалізація цієї концепції призвела до поступової деградації навколишнього природного середовища. Так, водні ресурси вважалися невичерпними, а з економічної точки зору безкоштовними. Тому виникла потреба розвивати еколого-економічне мислення населення, що спонукатиме до сталого водокористування.

Екологічно безпечне водокористування стало одним із найважливіших пріоритетів державної водної політики, основною метою якої є відновлення і забезпечення сталого функціонування водних екосистем, якісного водопостачання, екологічно безпечних умов життєдіяльності населення і господарської діяльності та захисту водних об'єктів від забруднення й виснаження.

Серед низки факторів антропогенного впливу на водні об'єкти найбільшої шкоди їх здатності до самовідновлення чинять забруднення водних об'єктів шляхом скидання забруднених стоків, надмірного забору води (як з поверхневих, так і підземних джерел), гірничі роботи, меліоративні системи, гідротехнічні споруди, змив полютантів з сільськогосподарських угідь і територій міст паводками або дощами. Важливим чинником, що обумовлює деградацію водних об'єктів, служить знищення або пригнічення екосистем, що забезпечують відтворення водних ресурсів в якісному і кількісному аспектах [2].

Екологічно безпечним водовідведенням можна вважати комплекс заходів, що забезпечують збір, очищення та відведення стічних вод у водні об'єкти, при якому не порушується їх здатність до самовідновлення. На сьогоднішній день, існуюче водовідведення є переважно екологічно небезпечним для водних об'єктів.

Основними чинниками, що спонукають до переходу на екологічно безпечного водокористування є:

- обмеженість водних ресурсів України;
- забруднення більшості водних джерел і першого від поверхні водоносного горизонту;
- за останні роки рівень забруднення річкових вод не зменшився, на фоні зниження забору води що свідчить про втрату водними екосистемами самоочисної здатності;
- недостатні обсяги фінансування з державного бюджету заходів з оздоровлення водних об'єктів;
- питне водопостачання України на 75% забезпечується за рахунок поверхневих вод, а їх забруднення та неефективність очисних споруд створює серйозну небезпеку для здоров'я населення [1].

Сьогодні в Україні необхідна модернізація очисних споруд з метою зниження забруднюючих речовин в складі стічних вод. Фізично і морально застарілі очисні споруди, що не відповідають сучасним вимогам за ступенем очищення стоків, є у всіх регіонах країни. Однією з причин неякісної водоочистки служить застаріла традиційна технологія знезараження стічних вод хлором. Крім того, штрафні санкції за порушення природоохоронного законодавства не є дієвим обмеженням для понадлімітного скидання забруднюючих речовин.

Забруднення водних об'єктів погіршує якість води і умови водокористування. У зв'язку з цим виникають додаткові витрати у водокористувачів на запобігання або компенсацію наслідків від погіршення якості води. Тому еколого-економічні збитки пов'язані:

- з витратами на здійснення природоохоронних заходів, які спрямовані на зниження антропогенного навантаження і досягнення екологічної безпеки ($Z_{н.з.}$);
- з втратами рекреаційної цінності водного об'єкта, скороченням рибогосподарського потенціалу і біоти ($Z_{р.ц.}$);
- зі збільшенням витрат на водопідготовку в комунальному господарстві ($Z_{вит.}$);
- зі скороченням споживання продукції та зниження прибутковості підприємств за рахунок збільшення собівартості товарів та зниження якості ($Z_{спож.}$);
- з необхідністю проведення оздоровчих заходів серед населення внаслідок споживання забрудненої питної води ($Z_{нас.}$);
- з відсутністю розвитку еколого-економічного потенціалу областей, які забезпечують розвиток економіки регіону ($Z_{розв.}$).

Сукупність додаткових витрат, що виникають в усіх напрямках використання водного об'єкта з погіршеною якістю води, визначається як сумарний економічний збиток від забруднення водного об'єкта.

$$Z_{заг.} = Z_{н.з.} + Z_{р.ц.} + Z_{вит.} + Z_{спож.} + Z_{нас.} + Z_{розв.} \quad (1)$$

Для того, щоб зберегти водні об'єкти від остаточного забруднення і виснаження, необхідно перейти до екологічно безпечного водокористування. Воно

повинно базуватися на таких принципах: зниження водопостачання (за рахунок диференціації цін; використання екологічнобезпечних технологій забору води та встановлення лімітних обсягів; заохочення суб'єктів господарювання використовувати водні ресурси у повторних циклах); ефективного очищенні стічних вод (посилити контроль над скидами стічних вод; впровадження жорсткіших штрафних санкцій); оздоровлення поверхневих водних об'єктів від забруднення та виснаження (фінансування інвестиційних водогосподарських проєктів; оперативне та своєчасне реагування на усунення наслідків надзвичайних ситуацій).

Впровадження зазначених організаційно-економічних інструментів дасть змогу зменшити інтенсивне навантаження на водні об'єкти та істотно покращити їх стан. Разом з тим, це створить передумови зниження наявних та потенційних еколого-економічних збитків і дозволить розглядати екологічнобезпечне водокористування як детермінанту ефективного соціально-економічного розвитку України.

Список літератури:

1. Дмитрієва О.О. Соціальні аспекти екологічно безпечного водовідведення в населених пунктах України / О.О. Дмитрієва, О.А. Власенко, Н.К. Савченко // Коммунальное хозяйство городов. – К.: Техника, 2003. – Випуск 49. – С. 94-100.
2. Моніторинг довкілля : підручник / [Боголюбов В.М., Клименко М.О., Мокін В.Б. та ін.] ; під ред. В. М. Боголюбова. [2-е вид., перероб. і доп.]. — Вінниця : ВНТУ, 2010. — 232 с.
3. Теліженко О.М. Оцінка економічного збитку від забруднення водного басейну / О.М. Теліженко, В.О. Лук'янихін, О.О. Лук'янихіна. – Суми : Видавництво Сумського державного університету, 2001. – 68 с.

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИЙ ПІДХІД ДО МОДЕЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ КУРОРТНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ СИСТЕМ

*Поданьова С.Ю., асистент кафедри економічної кібернетики
та фінансів, Бердянський державний педагогічний університет,
м. Бердянськ, Україна*

У сучасній світовій економіці туризм та курортні рекреації - один із самих високоприбуткових і секторів господарства, які найбільш динамічно розвиваються. Багато країн має в їх особі не тільки постійно зростаюче джерело валютних надходжень, а й за рахунок залучення мільйонів туристів активно розвивається інфраструктура територій, створюють додаткові робочі місця. За даними Всесвітньої туристської організації на частку курортно-туристичної сфери та пов'язаних з нею галузей нині доводиться 8.3% робочих місць світу, 9.3% міжнародних інвестицій, 12% експорту та 3.6% світового валового внутрішнього продукту. Туристи витрачають 10.2% всіх коштів, які витрачаються світовими споживачами.